

Én eller fem kommuner?

Dokumentation af en undersøgelse omhandlende bornholmernes syn på kommunesammenlægning

Ulrik Kjær

Kommunalpolitiske Studier
nr. 22/2006

Indhold:

1. Om forskningsprojektet.....	3
2. Surveyundersøgelsen	5
3. Interviewundersøgelsen	20
4. Litteratur.....	25

1. Om forskningsprojektet

Vi befinder os i øjeblikket i Danmark midt i en af de største reformer af den offentlige sektor i nyere tid, nemlig den strukturreform, som blev endeligt vedtaget i juni 2005 og som officielt træder i kraft den 1. januar 2007. Forud for reformen har der været et ganske koncentreret forløb, hvor en politisk aftale mellem regeringen og Dansk Folkeparti blev indgået i juni 2004 efter forhandlinger om regeringens udspil fra april 2004, der igen byggede på den betænkning, som Strukturkommissionen afgav i januar 2004 (se i øvrigt Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 2005). Strukturkommissionen blev nedsat i oktober 2002, efter at ideerne om en ny kommunalreform indeholdende kommunesammenlægninger i løbet af foråret 2002 var kommet på den politiske dagsorden. Hvorfor kommunesammenlægninger på dette tidspunkt pludselig blev taget op til seriøs diskussion, skal der ikke her gives et svar på – det vil sikkert være noget, man vil være uenige om i årene fremover. Men netop i det sene forår – den 29. maj 2002 – afholdt man på Bornholm det første kommunalvalg til den nye Bornholms Regionskommune, som man året forinden – den 29. maj 2001 – efter en formelt vejledende lokal folkeafstemning havde besluttet sig til at skabe ved at slå de hidtidige fem primærkommunale og den ene amtskommunale enhed sammen. Ved afstemningen i 2001 bakkede hele 74 procent af de bornholmere, der afgav deres stemme, op omkring ideen om ”én ø – én kommune”, som tilhængernes slogan hed. Bornholmerne var ikke de første, som stemte om en frivillig kommunesammenlægning – på Langeland har man forsøgt sig både i 1992 og 2000 – men man var de første, som efter den seneste kommunalreform omkring 1970 rent faktisk lagde kommuner sammen (se også Kjær, 2004).

Der ligger ikke i ovenstående, at bornholmerne, med deres initiativ og med den overvældende folkelige opbakning, var med til at puste til ilden og hjælpe hele processen om strukturreformen i hele landet i gang. Selvom man rent tidsmæssigt i relation til dagens kommunesammenlægninger kan sige, at ”det hele startede på Bornholm”, så vil det nok være at tillægge bornholmerne en alt for stor rolle i den nyere kommunale danmarkshistorie, hvis de udpeges som dem, der satte den lavine i gang, som vi i dag kender som strukturreformen. Omvendt kan det heller ikke afvises, at man blandt de sikkert mange forskellige udløsende faktorer for igangsættelsen af processen hen imod strukturreformen kan finde den medvind, som fortalene må have oplevet, da de kunne se, at det på Bornholm altså var muligt at skabe massiv folkelig opbakning bag et sådant projekt.

Uanset om de bornholmske vælgere med deres tydelige ja til en kommunesammenlægning den 29. maj 2001 satte aftryk på den landspolitiske dagsorden, så må det være uomtvisteligt, at netop det forhold, at bornholmerne kom først og rent faktisk i relation til alle processens faser har været og fortsat er 3-4 år foran resten af det kommunale Danmark, har betydet, at interessen for de bornholmske forhold og erfaringer har været betragtelig. Antallet af delegationer fra andre kommuner, der har besøgt Bornholms Regionskommune, slår vist alle rekorder, ligesom bornholmske politikere og embedsmænd har været særdeles efterspurgt som oplægsholdere rundt omkring i landet i forbindelse med andre kommuners overvejelser omkring sammenlægninger.

Rent forskningsmæssigt er den bornholmske case naturligvis også ganske interessant, idet den bornholmske kommunesammenlægning giver mulighed for at give nogle lidt mere kvalificerede gæt på, hvad der vil ske i resten af landets kommuner som følge af strukturreformen – eller mere præcist hvad der kan ske, hvis man ikke søger at lære af de bornholmske erfaringer. Problemet med at forske i den bornholmske kommunesammenlægning er imidlertid, at det jo først er her bagefter, at man for alvor kan se, dels at processen i det hele taget endte med en sammenlægning af de bornholmske kommuner og dels, at der skete så meget på landsplan, at den bornholmske case kunne

blive interessant for andre end bornholmerne selv. Før den 12. januar 2001, hvor processen på Bornholm på mange måder blev kick-startet (da kommuneforeningens bestyrelse, dvs. de fem daværende borgmestre, meldte ud, at de mente tiden var inde til en sammenlægning, og at de ville anbefale en lokal folkeafstemning om emnet (Kjær, 2004)), var det ikke til at vide, at der forskningsmæssigt kunne komme til at ske noget spændende på Bornholm. Og efter den 29. maj 2001 var kommunesammenlægningen jo så meget en realitet, at det ville blive vanskeligt at få en god måling af, hvad borgere og politikere mente om projektet – der kan jo være en tendens til at efterrationalisere, når man har set, hvilken side af debatten, der har ”vundet”.

Rent forskningsmæssigt var tiden således knap, men heldigvis lykkedes det at gennemføre en mindre undersøgelse på Bornholm inden afstemningen i maj 2001, idet Det kommunale momsfond meget velvilligt trådte til og gav midler til gennemførelse af forskningsprojektet: “Én eller fem kommuner? - Bornholmernes syn på kommunesammenlægning”, som er blevet gennemført af denne rapport forfatter.

I forbindelse med projektet er der blevet indsamlet to datasæt – det ene omfatter en surveyundersøgelse gennemført i 2001, hvor 1217 tilfældigt udvalgte bornholmske borgere har besvaret en række spørgsmål. Det andet omfatter en række kvalitative forskningsinterviews gennemført med 9 politikere og 13 borgere fra Bornholm.

Resultaterne fra undersøgelsen er afrapporteret i tre publikationer, nemlig:

* Ulrik Kjær (2002): "Kommunesammenlægninger - og hvor skal rådhuset så ligge?" Nordisk Administrativt Tidsskrift, vol. 83, no. 1, pp. 56-73.

* Ulrik Kjær (2004): "Én ø - én kommune. Politisk reorganisering på Bornholm". København: AKF Forlaget.

* Ulrik Kjær (2006): "Bornholmerne og demokratiet efter kommunesammenlægningen". København: AKF Forlaget.

Artiklen i Nordisk Administrativt Tidsskrift (Kjær, 2002) anvender udelukkende data fra projektet “Én eller fem kommuner? - Bornholmernes syn på kommunesammenlægning” og trækker på såvel surveyundersøgelsen som interviewundersøgelsen. De to andre publikationer er imidlertid lidt specielle, idet de ud over data fra dette projekt også trækker på data fra et efterfølgende projekt, som på mange måder må siges at bygge oven på denne første bornholmer-undersøgelse. I foråret 2003 finansierede Indenrigs- og Sundhedsministeriet nemlig et tre-årigt projekt med titlen ”Forskningsprojekt om sammenlægning af kommuner i et landdistrikt”, som i perioden medio 2003 til medio 2006 er blevet gennemført i et samarbejde mellem Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut og Institut for Statskundskab ved Syddansk Universitet. Dette projekt har resulteret i ni forskningsrapporter (www.akf.dk), herunder altså de to nævnte publikationer. I publikationen fra 2004 (Kjær, 2004) trækkes der især på de kvalitative interviews for at beskrive situationen op til afstemningen og de motiver, der især blandt politikerne lå bag igangsættelsen af processen. I publikationen fra 2006 (Kjær, 2006) sammenlignes de bornholmske borgeres holdninger til deres kommune og sammenlægningen i tiden inden vedtagelsen med tilsvarende målinger gennemført i 2003 og 2005, hvorved målingen fra 2001 altså kommer til at udgøre en særdeles værdifuld før-måling.

Dele af afrapporteringen fra projektet ”Én eller fem kommuner? - Bornholmernes syn på kommunesammenlægning” er altså således blevet integreret i afrapporteringen fra det større projekt ”Forskningsprojekt om sammenlægning af kommuner i et landdistrikt”. I disse publikationer har der imidlertid ikke været mulighed for at dokumentere undersøgelsen fra 2001, og det er formålet med denne publikation. I dette skrift gives der således en kort dokumentation af undersøgelsens gennemførelse, idet det dels beskrives, hvorledes den kvantitative del er gennemført suppleret med svarfordelingerne, dels knyttes nogle kommentarer til de kvalitative interviews og samplingen af interviewpersonerne. Det kvantitative datasæt vil fremover være tilgængeligt hos Dansk Data Arkiv.

2. Surveyundersøgelsen

I dagene 21. til 24. maj 2001 blev en række bornholmere kontaktet pr. telefon af Jysk Analyseinstitut, som stillede en række spørgsmål omkring borgernes syn på deres kommune og kommunesammenlægningen. Der blev stillet i alt 45 spørgsmål til hver respondent og i alt 1360 bornholmere besvarede alle spørgsmål. De 143 af respondenterne var imidlertid inkluderet som led i en oversampling i Nexø kommune, der blev gennemført med et andet formål for øje (en prognose for TV2 Bornholm), og derfor udgøres undersøgelsens datasæt reelt af i alt 1217 respondenter. I beregningen af svarprocenten er vi nødt til at se på det samlede sample, og det gælder, at udover de 1360 gennemførte interviews var der 542 personer, der ikke ville være med i undersøgelsen og 88 interviews, der blev afbrudt undervejs. Dette svarer til en svarprocent på 68, hvilket må vurderes som tilfredsstillende for en undersøgelse som denne.

Holdningerne til kommunesammenlægningen var ikke ens i alle af de fem gamle kommuner, og derfor var det vigtigt at få en stikprøve, som i så høj grad som muligt afspejler befolkningens sammensætning i relation til, hvilken af kommunerne respondenterne bor i. I tabel 1 er fordelingen blandt hele den bornholmske befolkning og stikprøven derfor sammenlignet, og det må på den baggrund vurderes, at stikprøven i tilfredsstillende grad er repræsentativ for populationen.

Tabel 1: Fordelingen af henholdsvis den bornholmske befolkning og undersøgelsens stikprøve på hver af de fem bornholmske kommuner. Pct.

	Befolkning	Stikprøve
Allinge-Gudhjem	17	16
Hasle	14	15
Nexø	20	20
Rønne	34	37
Aakirkeby	15	12
I alt	100 (N=44.091)	100 (n=1.217)

I og med at de gennemførte interviews blev foretaget en uges tid inden afstemningen, er det naturligvis muligt, at nogle af respondenterne har skiftet holdning inden de reelt afgav deres stemme den 29. maj 2001. Derfor blev der i dagene umiddelbart efter afstemningen ringet op igen og spurgt, hvad der reelt blev stemt. De 869 af respondenterne deltog i denne anden runde med

opfølgende spørgsmål, og i relation til stemmeadfærd viste det sig, at 6 pct. af vælgerne rent faktisk havde skiftet standpunkt.

På de følgende sider er opført de enkelte spørgsmål, der blev stillet i undersøgelsen, ligesom svarfordelingerne er opgjort og afrapporteret. Det samlede datasæt vil, som sagt, blive gjort tilgængeligt gennem Dansk Data Arkiv.

V1. Hvilken kommune bor De i?

		Frekvens	Procent
1	Allinge/ Gudhjem	197	16,2
2	Rønne	451	37,1
3	Nexø	240	19,7
4	Hasle	178	14,6
5	Aakirkeby	151	12,4
	Total	1217	100,0

V2. Bornholm består i øjeblikket af et amt og 5 kommuner. Mener De, at der er grund til at ændre denne struktur?

		Frekvens	Procent
1	Ja	803	66,0
2	Nej	279	22,9
3	Ved ikke	133	10,9
	Total	1215	99,8
4	Vil ikke svare	2	,2
	Total	1217	100,0

V3. Det er foreslået at ændre strukturen til "En Ø - en kommune". Mener De, at denne ændring vil være en god ide eller en dårlig ide?

		Frekvens	Procent
1	God ide	804	66,1
2	Dårlig ide	265	21,8
3	Indifferent	33	2,7
4	Ved ikke	113	9,3
	Total	1215	99,8
5	Vil ikke svare	2	,2
	Total	1217	100,0

V4. Den 29. maj skal der være afstemning på Bornholm om kommunestrukturen. Der skal stemmes om en sammenlægning af alle 5 kommuner til en slags storkommune/amt. Forventer De at afgive Deres stemme, eller tror De ikke, at De vil afgive Deres stemme ved denne afstemning?

		Frekvens	Procent
1	Vil stemme	1161	95,4
2	Vil ikke stemme	39	3,2
3	Ikke besluttet	11	,9
4	Ved ikke	5	,4
	Total	1216	99,9
5	Vil ikke svare	1	,1
	Total	1217	100,0

V5. På en skala fra 0 - 10, hvor 0 står for -Helt sikkert ikke- og 10 står for -Helt sikkert-, hvor sandsynligt er det så, at De vil stemme?

		Frekvens	Procent
1	0 Vil helt sikkert ikke	30	2,5
2	1 ...	1	,1
3	2 ...	1	,1
4	3 ...	1	,1
5	4 ...	3	,2
6	5 ...	20	1,6
7	6 ...	7	,6
8	7 ...	17	1,4
9	8 ...	25	2,1
10	9 ...	41	3,4
11	10 Vil helt sikkert	1059	87,0
12	Ved ikke	12	1,0
	Total	1217	100,0

V6. Hvis De stemmer den 29. maj, vil De så stemme Ja, stemme Nej eller afgive en blank stemme?

		Frekvens	Procent
1	Stemme Ja	782	64,3
2	Stemme Nej	275	22,6
3	Stemme blankt	17	1,4
4	Ikke besluttet	110	9,0
5	Ved ikke	21	1,7
	Total	1205	99,0
6	Vil ikke svare	12	1,0
	Total	1217	100,0

V7. Vi vil gerne vide, hvilken indstilling De har til forslaget om kommunesammenlægningen. På en skala fra 0 til 10, hvor 0 er -Stærk modstander- og 10 -Stærk tilhænger- hvor vil De da placere Deres holdning?

		Frekvens	Procent
1	0 Stærk modstander	101	8,3
2	1 ...	9	,7
3	2 ...	21	1,7
4	3 ...	29	2,4
5	4 ...	35	2,9
6	5 ...	177	14,5
7	6 ...	61	5,0
8	7 ...	104	8,5
9	8 ...	197	16,2
10	9 ...	59	4,8
11	10 Stærk tilhænger	384	31,6
	Total	1177	96,7
12	Ved ikke	40	3,3
	Total	1217	100,0

8. Tror De en kommunesammenlægning på Bornholm vil føre til en forbedring, en forringelse, eller være uden væsentlig betydning for

V8a. Effektiviteten i den kommunale serviceproduktion

		Frekvens	Procent
1	Forbedring	600	49,3
2	Ingen væsentlig betydning	255	21,0
3	Foringelse	175	14,4
	Total	1030	84,6
4	Ved ikke	187	15,4
	Total	1217	100,0

V8b. Kontakten mellem borgerne og kommunalpolitikere

		Frekvens	Procent
1	Forbedring	224	18,4
2	Ingen væsentlig betydning	452	37,1
3	Foringelse	397	32,6
	Total	1073	88,2
4	Ved ikke	144	11,8
	Total	1217	100,0

V8c. Kontakten mellem borgerne og den kommunale administration

		Frekvens	Procent
1	Forbedring	241	19,8
2	Ingen væsentlig betydning	473	38,9
3	Foringelse	358	29,4
	Total	1072	88,1
4	Ved ikke	145	11,9
	Total	1217	100,0

V8d. Kommunens selvstyre i forhold til staten

		Frekvens	Procent
1	Forbedring	627	51,5
2	Ingen væsentlig betydning	212	17,4
3	Foringelse	94	7,7
	Total	933	76,7
4	Ved ikke	284	23,3
	Total	1217	100,0

V8e. Det faglige niveau af den kommunale service

		Frekvens	Procent
1	Forbedring	584	48,0
2	Ingen væsentlig betydning	283	23,3
3	Foringelse	163	13,4
	Total	1030	84,6
4	Ved ikke	187	15,4
	Total	1217	100,0

V8f. Den overordnede planlægning på Bornholm

		Frekvens	Procent
1	Forbedring	788	64,7
2	Ingen væsentlig betydning	139	11,4
3	Foringelse	98	8,1
	Total	1025	84,2
4	Ved ikke	192	15,8
	Total	1217	100,0

V8g. De små bysamfunds overlevelsesmuligheder

		Frekvens	Procent
1	Forbedring	279	22,9
2	Ingen væsentlig betydning	423	34,8
3	Foringelse	363	29,8
	Total	1065	87,5
4	Ved ikke	152	12,5
	Total	1217	100,0

V8h. Sandsynligheden for at de små skoler bevares

		Frekvens	Procent
1	Forbedring	158	13,0
2	Ingen væsentlig betydning	339	27,9
3	Foringelse	592	48,6
	Total	1089	89,5
4	Ved ikke	128	10,5
	Total	1217	100,0

V9. Hvis det den 29. maj bliver et ja til en kommunesammenlægning, synes De så, at man skal samle administrationen på et sted, eller skal man søge at fordele administrationen rundt på øen?

		Frekvens	Procent
1	Administrationen skal samles et sted	431	35,4
2	Administrationen skal fordeles rundt på øen	715	58,8
3	Ved ikke	71	5,8
	Total	1217	100,0

V9b. Hvis et sted, i hvilken kommune?

		Frekvens	Procent
1	Allinge/ Gudhjem	10	,8
2	Rønne	252	20,7
3	Nexø	3	,2
4	Hasle	1	,1
5	Aakirkeby	73	6,0
6	Ligeglåd	69	5,7
7	Ved ikke	34	2,8
	Total	442	36,3
0	missing	775	63,7
	Total	1217	100,0

V10. Hvordan tror De administrationen kommer til at blive placeret, i tilfælde af et Ja den 29. maj?

		Frekvens	Procent
1	Administrationen vil blive samlet et sted	628	51,6
2	Administrationen vil blive fordelt rundt på øen	409	33,6
3	Ved ikke	180	14,8
	Total	1217	100,0

V10b. Hvis et sted, i hvilken kommune?

		Frekvens	Procent
1	Allinge/ Gudhjem	12	1,0
2	Rønne	569	46,8
3	Nexø	3	,2
4	Hasle	1	,1
5	Aakirkeby	26	2,1
6	Ligeglåd	2	,2
7	Ved ikke	29	2,4
	Total	642	52,8
0	missing	575	47,2
	Total	1217	100,0

V11. Har hensynet til det lokale demokrati påvirket Deres stillingtagen til spørgsmålet om en kommunesammenlægning i høj grad, i nogen grad, i ringe grad eller slet ikke?

		Frekvens	Procent
1	I høj grad	156	12,8
2	I nogen grad	205	16,8
3	I ringe grad	141	11,6
4	Slet ikke	648	53,2
5	Ved ikke	67	5,5
	Total	1217	100,0

V12. Har hensynet til kommunernes økonomi påvirket Deres stillingtagen til spørgsmålet om en kommunesammenlægning i høj grad, i nogen grad, i ringe grad eller slet ikke?

		Frekvens	Procent
1	I høj grad	262	21,5
2	I nogen grad	232	19,1
3	I ringe grad	123	10,1
4	Slet ikke	550	45,2
5	Ved ikke	50	4,1
	Total	1217	100,0

V13. Har kommunalpolitikernes anbefalinger påvirket Deres stillingtagen til spørgsmålet om en kommunesammenlægning i høj grad, i nogen grad, i ringe grad eller slet ikke?

		Frekvens	Procent
1	I høj grad	42	3,5
2	I nogen grad	106	8,7
3	I ringe grad	142	11,7
4	Slet ikke	899	73,9
5	Ved ikke	28	2,3
	Total	1217	100,0

V14. Nu vil jeg gerne vide, i hvilken grad De føler Dem knyttet til Deres geografiske område på en skala fra 0 til 10, hvor 0 er slet ingen tilknytning og 10 er meget stærk tilknytning?

V14a. I hvilken grad føler De Dem knyttet til byen eller sognet, hvor De bor?

		Frekvens	Procent
1	0 Slet ingen tilknytning	23	1,9
2	1 ...	1	,1
3	2 ...	17	1,4
4	3 ...	27	2,2
5	4 ...	19	1,6
6	5 ...	167	13,7
7	6 ...	59	4,8
8	7 ...	90	7,4
9	8 ...	192	15,8
10	9 ...	110	9,0
11	10 Meget stærk tilknytning	498	40,9
12	Ved ikke	14	1,2
	Total	1217	100,0

V14b. I hvilken grad føler De Dem knyttet til den kommune De bor i?

		Frekvens	Procent
1	0 Slet ingen tilknytning	31	2,5
2	1 ...	3	,2
3	2 ...	20	1,6
4	3 ...	38	3,1
5	4 ...	27	2,2
6	5 ...	215	17,7
7	6 ...	73	6,0
8	7 ...	97	8,0
9	8 ...	208	17,1
10	9 ...	89	7,3
11	10 Meget stærk tilknytning	404	33,2
12	Ved ikke	12	1,0
	Total	1217	100,0

V14c. I hvilken grad føler De Dem knyttet til Bornholm?

		Frekvens	Procent
1	0 Slet ingen tilknytning	7	,6
3	2 ...	2	,2
4	3 ...	7	,6
5	4 ...	5	,4
6	5 ...	57	4,7
7	6 ...	25	2,1
8	7 ...	41	3,4
9	8 ...	132	10,8
10	9 ...	113	9,3
11	10 Meget stærk tilknytning	825	67,8
12	Ved ikke	3	,2
	Total	1217	100,0

V14d. I hvilken grad føler De Dem knyttet til Danmark som helhed?

		Frekvens	Procent
1	0 Slet ingen tilknytning	15	1,2
2	1 ...	4	,3
3	2 ...	7	,6
4	3 ...	18	1,5
5	4 ...	18	1,5
6	5 ...	109	9,0
7	6 ...	34	2,8
8	7 ...	62	5,1
9	8 ...	162	13,3
10	9 ...	92	7,6
11	10 Meget stærk tilknytning	674	55,4
12	Ved ikke	22	1,8
	Total	1217	100,0

V15. I det følgende læser jeg en række udsagn op for Dem. For hvert udsagn vil jeg gerne vide, i hvilken grad De er enig eller uenig i udsagnet. De kan svare Helt uenig, delvis uenig, Hverken eller, Delvis enig eller Helt enig

V15a. Afstemningen om kommunesammenlægningen er vigtig for Bornholm fremtid!

		Frekvens	Procent
1	Helt uenig	91	7,5
2	Delvis uenig	36	3,0
3	Hverken eller	49	4,0
4	Delvis enig	133	10,9
5	Helt enig	860	70,7
	Total	1169	96,1
6	Ved ikke	48	3,9
	Total	1217	100,0

V15b. Jeg føler mig tilstrækkeligt informeret om, hvilke konsekvenser en kommunesammenlægning vil have!

		Frekvens	Procent
1	Helt uenig	424	34,8
2	Delvis uenig	186	15,3
3	Hverken eller	71	5,8
4	Delvis enig	203	16,7
5	Helt enig	279	22,9
	Total	1163	95,6
6	Ved ikke	54	4,4
	Total	1217	100,0

V15c. Det er i højere grad sammenlægningen af amt og kommune end sammenlægningen af kommunerne, jeg kan se en fordel ved!

		Frekvens	Procent
1	Helt uenig	186	15,3
2	Delvis uenig	93	7,6
3	Hverken eller	168	13,8
4	Delvis enig	200	16,4
5	Helt enig	402	33,0
	Total	1049	86,2
6	Ved ikke	168	13,8
	Total	1217	100,0

V15d. Det er vigtigt, at de mindre bysamfund på Bornholm overlever!

		Frekvens	Procent
1	Helt uenig	16	1,3
2	Delvis uenig	18	1,5
3	Hverken eller	18	1,5
4	Delvis enig	87	7,1
5	Helt enig	1063	87,3
	Total	1202	98,8
6	Ved ikke	15	1,2
	Total	1217	100,0

V15e. Det er vigtigt, at så mange af de små skoler som muligt bevares!

		Frekvens	Procent
1	Helt uenig	123	10,1
2	Delvis uenig	132	10,8
3	Hverken eller	59	4,8
4	Delvis enig	211	17,3
5	Helt enig	660	54,2
	Total	1185	97,4
6	Ved ikke	32	2,6
	Total	1217	100,0

V16. Tror De, at en samlet Bornholmsk kommune vil få en bedre, en uændret eller en dårligere økonomi end den kommune, De bor i idag?

		Frekvens	Procent
1	Bedre økonomi	505	41,5
2	Uændret	418	34,3
3	Dårligere	189	15,5
	Total	1112	91,4
4	Ved ikke	105	8,6
	Total	1217	100,0

V17. Jeg læser nu 2 udsagn og vil gerne vide, hvilket af dem der passer bedst på Deres personlige synspunkt. En kommune skal først og fremmest levere tilfredsstillende serviceydelser, eller En kommune er først og fremmest et sted, hvor man kan have indflydelse på de politiske beslutninger, der vedrører lokalsamfundet. Hvilket udsagn passer bedst på Deres mening.

		Frekvens	Procent
1	Udsagn 1- Serviceydelser	594	48,8
2	Udsagn 2- Politisk indflyd.	367	30,2
3	Ingen af dem/ begge to	218	17,9
	Total	1179	96,9
4	Ved ikke	38	3,1
	Total	1217	100,0

V18. Hvilket parti eller liste ville De stemme på, hvis der var kommunalvalg i morgen? parti eller liste

		Frekvens	Procent
1	Socialdemokratiet	300	24,7
2	Radikale Venstre	10	,8
3	Konservative Folkeparti	31	2,5
4	Centrum Demokraterne (CD)	2	,2
5	Socialistisk Folkeparti (SF)	66	5,4
6	Dansk Folkeparti	20	1,6
7	Kristeligt Folkeparti	27	2,2
8	Venstre	273	22,4
9	Fremskridtspartiet	4	,3
10	Enhedslisten	10	,8
11	Borgerliste	80	6,6
12	Vil ikke stemme	18	1,5
13	Ved ikke	329	27,0
	Total	1170	96,1
14	Vil ikke svare	47	3,9
	Total	1217	100,0

V19. Vil De sige, at De er meget interesseret, noget interesseret, lidt interesseret, eller slet ikke interesseret i kommunalpolitik?

		Frekvens	Procent
1	Meget interesseret	179	14,7
2	Noget interesseret	397	32,6
3	Lidt interesseret	522	42,9
4	Slet ikke interesseret	114	9,4
	Total	1212	99,6
5	Ved ikke	5	,4
	Total	1217	100,0

V20. Hvad er Deres nuværende beskæftigelse?

		Frekvens	Procent
1	Selvstændig	62	5,1
2	Privat ansat	249	20,5
3	Offentlig ansat amt/kommune	232	19,1
4	Offentlig ansat iøvrigt	83	6,8
5	Arbejdsløs	50	4,1
6	Studerende	68	5,6
7	Pensionist	386	31,7
8	Medhjælpende ægtefælle	10	,8
9	Ude af erhverv iøvrigt	45	3,7
10	Andet	32	2,6
	Total	1217	100,0

V21. I hvilken kommune ligger Deres nuværende arbejdsplads?

		Frekvens	Procent
1	Allinge/ Gudhjem	77	6,3
2	Rønne	308	25,3
3	Nexø	108	8,9
4	Hasle	50	4,1
5	Aakirkeby	66	5,4
6	Udenfor Bornholm	7	,6
7	Forskellige	9	,7
8	Ved ikke	2	,2
	Total	627	51,5
0	Missing	590	48,5
	Total	1217	100,0

V22. Bor De i en by eller i landdistrikt?

		Frekvens	Procent
1	Sandvig	6	,5
2	Allinge	46	3,8
3	Gudhjem	21	1,7
4	Tejn	20	1,6
6	Olsker	1	,1
7	Rø	8	,7
8	Østerlars	14	1,2
9	Østermarie	21	1,7
10	Rønne	427	35,1
11	Listed	9	,7
12	Svaneke	32	2,6
13	Aarsdale	10	,8
14	Nexø	115	9,4
15	Snogebæk	8	,7
16	Nyker	24	2,0
17	Klemensker	22	1,8
18	Hasle	49	4,0
19	Muleby/Sorthat	10	,8
20	Pedersker	9	,7
21	Aakirkeby	70	5,8
22	Lobbæk	1	,1
25	Vestermarie	9	,7
26	Landdistrikt	276	22,7
27	Ved ikke	9	,7
	Total	1217	100,0

V23. Hvor mange år har De i alt boet på Bornholm?

Antal år

V24. Hvor er De født?

		Frekvens	Procent
1	Den kommune De bor i nu	449	36,9
2	Andet sted på Bornholm	401	32,9
3	Udenfor Bornholm	366	30,1
	Total	1216	99,9
4	Ved ikke	1	,1
	Total	1217	100,0

V25. Hvad er Deres sidst afsluttede skoleuddannelse?

		Frekvens	Procent
1	7. klasse folkeskole	346	28,4
2	9/10 eller realeksamen	379	31,1
3	Studenter/ HH/ HTX eller lign.	225	18,5
4	Mellemlang/ lang videregående uddannelse	233	19,1
5	Andet	32	2,6
	Total	1215	99,8
6	Ved ikke	2	,2
	Total	1217	100,0

V26. Hvilket parti eller liste stemte De på ved sidste valg til Folketinget i 1998?

		Frekvens	Procent
1	Socialdemokratiet	419	34,4
2	Radikale Venstre	29	2,4
3	Konservative Folkeparti	43	3,5
4	Centrum Demokraterne (CD)	13	1,1
5	Socialistisk Folkeparti (SF)	65	5,3
6	Dansk Folkeparti	34	2,8
7	Kristeligt Folkeparti	43	3,5
8	Venstre	319	26,2
9	Fremskridtspartiet	10	,8
10	Enhedslisten	12	1,0
11	Borgerliste	8	,7
12	Stemte ikke	81	6,7
13	Husker ikke	87	7,1
	Total	1163	95,6
14	Vil ikke svare	54	4,4
	Total	1217	100,0

V27. I forbindelse med denne undersøgelse gennemføres et forskningsprojekt om valget. I den forbindelse vil vi gerne have lov at ringe et mindre antal personer op og stille dem 3-4 spørgsmål umiddelbart efter valget. Må vi kontakte dem igen, det vil kun tage ca. 2 minutter anden gang?

		Frekvens	Procent
1	Ja	1104	90,7
2	Nej	113	9,3
	Total	1217	100,0

V28. Til sidst vil jeg gerne vide, hvor gammel De er?

Alder

V29. Køn

		Frekvens	Procent
1	Mand	481	39,5
2	Kvinde	736	60,5
	Total	1217	100,0

Opfølgende spørgsmål besvaret af 869 respondenter**V30. Har De været henne og stemme ved afstemningen om kommunesammenlægning?**

		Frekvens	Procent
1	Ja	842	69,2
2	Nej	27	2,2
	Total	869	71,4
0	Missing	348	28,6
	Total	1217	100,0

V31. Hvad stemte De?

		Frekvens	Procent
1	Ja	639	52,5
2	Nej	195	16,0
3	Blankt	8	,7
	Total	842	69,2
0	Stemte ikke	27	2,2
	System	348	28,6
	Total	375	30,8
	Total	1217	100,0

V32. Hvornår besluttede De Dem endeligt for at stemme, som De gjorde?

		Frekvens	Procent
1	I stemmeboksen	24	2,0
2	På afstemningsdagen	36	3,0
3	I de sidste uge før afstemningen	87	7,1
4	I den sidste måned før afstemningen	89	7,3
5	Tidligere en en måned før afstemningen	602	49,5
	Total	838	68,9
0	Stemte ikke	27	2,2
6	Kan ikke huske/ved ikke	4	,3
	System	348	28,6
	Total	379	31,1
	Total	1217	100,0

3. Interviewundersøgelsen

I forbindelse med projektet er der også indsamlet en række kvalitative data, idet der er gennemført en række kvalitative forskningsinterviews.¹ Disse interviews er gennemført af rapportens forfatter i perioden 25. april - 23. maj 2001.

De forskellige metodiske overvejelser, der er gjort i forbindelse med indsamlingen af disse data, er diskuteret kortfattet i det nedenstående. Ikke alle valg og beslutninger har nødvendigvis været optimale, og de kan sikkert diskuteres eller ligefrem kritiseres. Vigtigst i den forbindelse må imidlertid være, at der er så stor grad af åbenhed om de valgte metoder som muligt.

Når det drejer sig om, hvem der skal interviewes og hvor mange respondenter, man skal inkludere i studier som dette, er der ikke umiddelbart samme klare standarder, som i forbindelse med kvantitative studier (som eksempelvis den ovenfor beskrevne survey). I den kvantitative forskning er målet at udtrække en stikprøve, der er repræsentativ for populationen som sådan, og (vidunder)midlet antages i den sammenhæng at være et tilfældighedsprincip. Antallet af respondenter bestemmes ud fra en afvejning mellem ressourcer, og så hvor stor en statistisk usikkerhed, man vil tillade, at data er behæftet med. Indenfor kvalitativ forskning er det for så vidt ikke standarder af samme type, der mangler, men deres applicering på en konkret undersøgelse kan synes vanskeligere, da de ikke altid er så håndgribelige at gå til.

Eksempelvis hedder det om, hvem man skal spørge, at: "selecting those times, settings, and individuals that can provide you with the information that you need in order to answer your research questions is the most important consideration in qualitative sampling decisions" (Maxwell, 1996: 70). Midlet indenfor kvalitativ forskning kommer på denne måde til at hedde "purposeful sampling" (Maxwell, 1996) eller formålsbestemt udvælgelse. Men konkretiseringen heraf kompliceres af, at netop (for)målet ikke nødvendigvis er det samme i alle studier. Dette forhold afspejler sig også i denne undersøgelse, hvor den kvalitative del faktisk består af to delundersøgelser og dermed også to samples, nemlig en undersøgelse blandt kommunalpolitikere og en blandt vælgere.

Ser vi på politikerne først, så var formålet med at interviewe kommunalpolitikere tosidigt. For det første var politikerne inkluderet for at studere, om politikere og vælgere brugte de samme eller forskellige argumenter, når de skulle plædere for eller imod en sammenlægning. Men først og fremmest er kommunalpolitikerne medtaget for at kunne give en beskrivelse af selve beslutningsforløbet omkring udskrivelsen af folkeafstemningen. I den forbindelse gik den umiddelbare historie på (og den blev i øvrigt bekræftet i de gennemførte interviews), at der havde været tale om en meget topstyret proces, hvor øens seks borgmestre havde spillet en væsentlig rolle. Derfor inkluderes alle seks borgmestre i samplet. Derudover blev der interviewet tre menige kommunalbestyrelsesmedlemmer, som udover at bidrage med de meniges syn også gav mulighed for at få nej-sigere med, og at inkludere "oppositionen". Purposeful sampling betyder i dette tilfælde, at vælge dem der har været tæt på processen, og som derfor må formodes at kunne fortælle mest, og der er derfor (bevidst) endt op med et meget borgmester-tungt sample. Følgende politikere er interviewet:

¹ Med termen kvalitative forskningsinterviews menes en særlig type af interviews, der har et særligt formål for øje. Dette beskrives af Kvale på følgende måde: "Formålet med det kvalitative forskningsinterview er at indhente beskrivelser af den interviewedes livsverden med henblik på fortolkninger af meningen med de beskrevne fænomener" (Kvale, 1997: 41). For en nærmere beskrivelse se i øvrigt Kvale, 1997.

Tabel 2: De ni interviewede politikere og deres fordeling på kommune, placering (borgmester/menig), anbefaling ved afstemning (ja/nej) og parti ("regering"/"opposition"), samt datoen for interviewets gennemførelse.

Nr.	Dato	Kommune	Placering	Anbefaling ved afstemning	Parti
1	25.04	Aakirkeby	Menig	Nej	"Opposition"
2	26.04	Rønne	Borgmester	Ja	"Regering"
3	26.04	Nexø	Menig	Uafklaret (Ja) ^a	"Opposition"
4	08.05	Nexø	Borgmester	Uafklaret (Nej)	"Regering"
5	09.05	Allinge-Gudhjem	Borgmester	Ja	"Regering"
6	09.05	Amt	Borgmester	Ja	"Regering"
7	21.09	Aakirkeby	Borgmester	Ja	"Regering"
8	22.09	Hasle	Borgmester	Ja	"Regering"
9	23.09	Rønne	Menig	Nej	"Regering"

Note: ^a Uafklaret betyder, at vedkommende på interviewtidspunktet endnu ikke havde meldt en afklaret holdning ud – i parentes er nævnt vedkommendes senere fremsatte anbefaling.

Når det kommer til vælgerne, har formålet været at få ikke et repræsentativt udvalg, men et varieret udvalg. Med forholdsvis få respondenter i stikprøven formår en tilfældig udvælgelse ikke nødvendigvis at skabe en sådan variation (Maxwell, 1996), og derfor anvendtes en "purposeful sampling", som skulle sigte mod at vise variation. På forhånd forventedes følgende faktorer at kunne influere på vælgerens syn på en kommunesammenlægning: hvilken kommune respondenter bor i, om vedkommende indenfor kommunen bor i en by eller på landet, om vedkommende er indfødt eller tilflytter, politisk interesse, alder, uddannelsesniveau, og om man er offentlig eller privat ansat. Det er således på disse dimensioner, at der søges en variation – ikke så alle kombinationer er til stede, men således at der i samlet set optræder variation på alle variable.

Processen videre mod at sidde og interviewe et antal bornholmske vælgere er imidlertid ikke helt automatisk – for hvem skal det mere konkret være, og hvordan skal kontakten til dem etableres? Der skal i den forbindelse også tages hensyn til forskelle praktiske forhold (Maxwell, 1996: 72), som udover at interviewene tidsmæssigt skulle samles i "klumper", så de kunne foretages under interviewerens tre besøg på øen, især gik på overvejelser om, hvordan man kunne overtale folk til at afsætte 1-2 timer til at snakke kommunesammenlægning og kommunalt demokrati. Så vidt vides, findes der ingen faste konventioner på dette mere detaljerede niveau – den helt konkrete udvælgelse af "almindelige mennesker" – mange eksisterende undersøgelser er i hvert fald ikke særlig eksplicite om dette forhold.² Blandt kvalitative forskere tales der dog af og til om "venners venner"

² Det er faktisk lidt paradoksalt, at det i dette studie er vælgerne og ikke politikerne, der fører til de største hovedbrud. I metodelitteraturen er elite-interviews ofte taget ud som et særligt problematisk felt, der vies særlig interesse, men i relation til samplingen skal det her nævnes, at det var samplingen af vælgerne, der var vanskeligst. Eksempelvis krævede adgangen til øens seks borgmestre "kun" et kort introduktionsbrev til hver enkelt, hvorefter man kunne ringe op til borgmesterkontoret og få anvist en mødetid.

metoden. Denne samplingsmetode forløber ved, at forskeren beder venner, bekendte, kolleger osv. udpege potentielle interviewpersoner i deres omgangskreds (eks. Kristensen, 2003: 25). Når man ikke "bare" interviewer vennerne, er det naturligvis dels for at få kredsen af potentielle interviewpersoner udvidet, så chancerne for, at personer med de efterstræbte karakteristika kan inkluderes, øges, men især også for at undgå at kende interviewpersonen og dermed vanskeliggøre etableringen af et mere traditionelt forsker-respondent forhold.

Motivationen for anvendelsen af "venners venner"-sampling er, at metoden opfylder to væsentlige ønsker i relation til udvælgelsen af respondenter, nemlig at den 1) giver mulighed for screening og 2) letter muligheden for adgang. Med screening menes, at man har brug for at finde frem til personer, der opfylder de ønskede karakteristika, og da der ofte er tale om egenskaber, som ikke ligefrem "står i panden" på folk, kan man have brug for hjælp til at beskrive folk på disse dimensioner. I det konkrete tilfælde er der eksempelvis brug for at vide, om interviewpersonerne vil stemme ja eller nej, om de er indfødte bornholmere, og hvor interesserede de er i politik – oplysninger, der ikke vil være tilgængelige, hvis man ønskede at sample på baggrund af eksempelvis en vejviser eller en telefonbog. Ved venners venner metoden har man mulighed for at spørge, om de eksempelvis kender en midaldrende politisk interesseret mand fra Nexø kommune, der er tilflytter og ansat i det offentlige, eller hvad det nu er for en profil, man er på jagt efter. Men venners venner metoden antages også at lette muligheden for adgang – at forbedre chancen for, at respondenterne vil indvillige i at lade sig interviewe. For ligesom interviewereren kan have interesse i på forhånd at vide noget om respondenterne, vil potentielle respondenter givetvis også være interesseret i at vide noget om interviewereren: om han/hun er den, vedkommende udgiver sig for, om vedkommende er seriøs, om man kan stole på vedkommende i relation til eventuel lovet anonymitet osv. Ved venners venner metoden har man mulighed for at lade vennerne fungere som en slags mellemkommende garant, der kan anbefale interviewereren og dennes projekt.

I undersøgelsen på Bornholm blev venners venner metoden anvendt til at skaffe i alt fire respondenter (resp. nr. 1, 2, 4 og 7 – se tabel 2). Metoden var ganske effektiv, idet alle de på denne måde forespurgte bornholmere indvilligede i at lade sig interviewe, men omvendt var "problemet", at antallet af interviewerens venners venner på lokaliteten Bornholm var yderst begrænset. De fire personer blev inkluderet i undersøgelsen, og de blev herefter søgt suppleret på anden vis. I forhold til de på forhånd opstillede dimensioner blev politisk interesse den dimension, der umiddelbart kunne være vanskeligst at screene folk i forhold til, og for at få inkluderet et par meget politisk interesserede borgere (eller mere præcist interesserede i sammenlægningsdiskussionen) valgtes en form for "åstedssampling". Ligesom grupper som fodboldtilskuere, tandlægepatienter og fodgængere kan findes på "åstedet" (hhv. stadions, venteværelser og fortove), blev der fundet frem til nogle politisk interesserede bornholmere ved at møde op til et vælgermøde op til afstemningen og spørge blandt de fremmødte. På denne vis blev der aftalt to interviews (resp. nr. 3 og 5). De resterende respondenter blev udvalgt ved hjælp af, hvad der her skal benævnes "brugsen-sampling".³

³ Rent faktisk var dette ikke tilfældet ved to af disse interviews, idet der i det ene tilfælde af ren metodemæssig nysgerrighed blev forsøgt med sampling vha. den lokale telefonbog. Der blev sendt seks breve af sted med anmodning om interviews, hvoraf de tre ikke ønskede at deltage, og de to ikke havde den efterspurgte stemme-adfærd. Metoden må vurderes som værende svagere end "brugsen"-sampling, fordi hensynet til såvel screening som adgang er vanskeligere at håndtere ved denne mere anonyme henvendelsesform. Den anden afvigelse var i et tilfælde, hvor der blev anvendt en form for "snow-ball"-sampling, hvor én respondent viser videre til den næste. Det drejede det sig om en respondent, som havde set en kollega i en vox pop på TV2-Bornholm, og som derfor kendte vedkommendes stemmehensigt. Vedkommende passede præcis til den respondentprofil, der på det tidspunkt manglede i samplet, og der blev derfor etableret kontakt gennem den første respondent.

I den konkrete situation blev det bedømt som værende den bedste måde at løse screenings- og adgangs-problematikken. Konkret stillede interviewereren sig op uden for "brugsen" i det område, hvor der manglede respondenter (Brugsen i Aakirkeby, Netto i Nexø, parkeringspladsen bag torvet i Rønne, købmanden på havnen i Tejn), med en blok papir og en blyant. Under "dække" af at være ved at lave en meningsmåling blev en række vælgere kontaktet og spurgt om deres stemmehensigt ved den forestående afstemning. I de tilfælde, hvor stemmehensigten passede til den eftersøgte profil (alder og køn var klaret ved observation), spurgtes der videre til politisk interesse, og hvorvidt de var født i kommunen eller ej. Hvis profilen stadig passede, blev de spurgt, om de kunne overtales til at blive interviewet en anden dag, og på baggrund af noteret navn og adresse blev de senere kontaktet med et officielt introduktionsbrev og ringet op for at træffe aftale om interviewets tid og sted (intervieweren havde adgang til lokaler i Rønne, Nexø og Aakirkeby, men alle respondenter gik med til at lade sig interviewe på deres bopæl (11 stk.) eller arbejdsplads (2 stk.)).

Fremgangsmåden må betegnes som ret succesfuld. Der var ingen, der i disse dage op til afstemningen blev overrasket over at se en mand med papir og blyant stå og fiske efter stemmeadfærd uden for "brugsen", så det var muligt at få folk i tale, herunder ikke mindst at få dem til at afsløre, hvad de ville stemme til afstemningen. Det var også muligt i det hele taget at screene folk og få udvalgt efter de på forhånd opstillede kriterier. Men ikke mindst så var det forholdsvis let at få etableret en aftale om adgang – omkring en tredjedel af de direkte adspurgte endte med at deltage. Ved denne indledende snak kunne man for det første komme med argumenter for, at der var brug for interviewpersonen. Stort set ingen ønskede umiddelbart at deltage, fordi de, som de udtrykte det, "ikke vidste nok om emnet". Her var der mulighed for på stedet at gå ind og fortælle, at det netop var vigtigt at få folk med, der ikke følte de vidste så meget om det, og at undersøgelsen netop også ville lade "almindelige mennesker" komme til orde. For det andet kunne de første af respondenternes usikkerheder om interviewereren ryddes af vejen. Hvis man skal have en fremmed person ind i sit hjem i et par timer, er der sandsynligvis mange, som gerne vil have haft muligheden for at se vedkommende "lidt an" på forhånd. Dvs. se, at vedkommende ikke virker alt for forvrøvlet eller uhøflig. Rammen omkring de gennemførte interviews blev således sat ved denne første kontakt, og når interviewereren mødte op til selve interviewet i respondentens hjem, var han allerede et "kendt" ansigt.

Hvorvidt "brugsen"-sampling generelt er anvendelig i forbindelse med kvalitative studier skal ikke bedømmes endeligt her, men man kunne godt formode, at dens styrke i dette tilfælde i høj grad var, at den passede til konteksten. Det var helt naturligt i valgkampen at se en interviewer uden for "brugsen", ligesom en anmodning om et længere interview om kommunesammenlægning også virkede forståelig på alle de adspurgte. Hvis man i en kommune, hvor der ikke er en valgkamp i gang, stiller sig op uden for en butik og forsøger at invitere sig selv hjem til udvalgte forbi passerende for et to timers interview om territorial identitet, er det ikke sikkert, at succesraten bliver den samme.

På denne vis blev i alt 13 personer udvalgt og interviewet, se tabel 3.

Tabel 3: De 13 interviewede vælgere og deres fordeling på udvalgte karakteristika, samt datoen for interviewets gennemførelse.

Nr.	Dato	Kommune	Stemme- hensigt	By/ land	Pol. inter.	Udd.	Off/ privat	Alder
10	25.04	Allinge-Gud.	ja	land	lav	mid.	off.	mid.
11	27.04	Rønne	ja	by	høj	høj	privat	ung
12	07.05	Rønne	ja	by	høj	høj	off	mid
13	08.05	Nexø	ja	by	høj	høj	privat	ældre
14	08.05	Rønne	ja	by	høj	høj	privat	mid
15	09.05	Aakirkeby	nej	land	lav	lav	privat	ældre
16	10.05	Aakirkeby	ja	land	høj	mid	privat	ældre
17	10.05	Hasle	ja	by	høj	høj	off.	mid.
18	21.05	Nexø	nej	by	lav	lav	privat	ung
19	21.05	Allinge-Gud.	nej	land	lav	lav	off	mid
20	21.05	Allinge-Gud.	ja	by	mid	høj	off	mid
21	23.05	Nexø	nej	by	høj	høj	privat	mid
22	23.05	Nexø	ja	by	høj	høj	off	ung

En anden væsentlig overvejelse omkring samplingen både af politikere og vælgere drejede sig naturligvis om, hvor mange der skulle interviewes. Også i den forbindelse findes der gode råd i litteraturen, om end de igen er ret ukonkrete. Eksempelvis hedder det: "interview så mange personer, som det er nødvendigt for at finde ud af det, du har brug for at vide" (Kvale, 1997: 108). I undersøgelsen på Bornholm blev det valgt at starte interviewundersøgelsen uden på forhånd at have et klart mål for antallet af interviews. I stedet blev der taget udgangspunkt i, at der skulle søges en eller anden form for mætningspunkt. Med dette menes, at der antages at være et mætningspunkt på et tidspunkt, hvor hvert nyt interview ikke længere tilføjer noget væsentligt til den viden, man allerede har indsamlet. Nu kan man jo af gode grunde aldrig vide sig sikker på, om man har nået et sådant mætningspunkt, men på Bornholm blev der, som det kan ses i tabel 2 og tabel 3, stoppet efter 9 interviews med politikere og 13 med vælgere. På dette tidspunkt var udbyttet af de senest gennemførte interviews ganske begrænset, idet de i høj grad lignede allerede gennemførte interviews. Man kan ikke forestille sig interviews, hvor man slet ikke får mulighed for at indhente ny viden, men der kan være tale om så faldende marginalnytte, at den afvejning, der altid må finde sted i relation til overskuelighed i datamaterialet og værdien af alternativt at anvende ressourcerne i analysefasen, må falde i retning af ikke at gennemføre flere interviews.

Alle 22 interviews blev gennemført som semistrukturerede interviews med udgangspunkt i en interviewguide (lettere forskellige versioner til politikere og vælgere). De enkelte interviews havde en varighed på mellem en og to timer, og blev alle optaget og efterfølgende transkriberet.

4. Litteratur

Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2005): "Kommunalreformen – kort fortalt". København: Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Kjær, Ulrik (2002): "Kommunesammenlægninger - og hvor skal rådhuset så ligge?" Nordisk Administrativt Tidsskrift, vol. 83, no. 1, pp. 56-73.

Kjær, Ulrik (2004): "Én ø - én kommune. Politisk reorganisering på Bornholm." København: AKF Forlaget.

Kjær, Ulrik (2006): "Bornholmerne og demokratiet efter kommunesammenlægningen." København: AKF Forlaget.

Kristensen, Niels Nørgaard (2003): "Billeder af magten – portrætter til forståelse af magt og demokrati". Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Kvale, Steiner (1997): "InterView – en introduktion til det kvalitative forskningsinterview." København: Hans Reitzels Forlag.

Maxwell, Joseph A. (1996): "Qualitative Research Design – An Interactive Approach." Thousand Oaks: Sage.

1/1993 Poul Erik Mouritzen	Forskningsprogrammet om Det Kommunale Lederskab.
2/1993 Lars Thore Jensen	De danske amter og internationaliseringen.
3/1994 Charlotte Hedegaard & Mads Rieper	Det kommunale Lederskab. Udvælgelse af stikprøver.
4/1994 Ulrik Kjær	Svarfordelinger fra vælgerundersøgelse i fem danske kommuner 1993. Blaabjerg, Farum, Odense, Randers og Vissenbjerg
5/1995 Poul Erik Mouritzen	A Comparative Research Project of Chief Executives in Local Government. The U.D.I.T.E. Leadership Study
6/1995 Jørgen Elklit, Roger Buch Jensen & Ulrik Kjær	Svarfordelinger fra Undersøgelse af lokale valgkampe. (Partiforeningsenquete I).
7/1995 Morten Balle Hansen	Kommunaldirektørens roller i den kommunale organisation. En sammenlignende undersøgelse af 15 kommunaldirektørers arbejde.
8/1996 Annie Gaardsted Frandsen, Ulrik Kjær & Mogens N. Pedersen	Svarfordelinger fra Undersøgelse af kommunalbestyrelsesmedlemmer der ikke genopstillede ved valget den 16. november 1993.
9/1996 Ulrik Kjær & Mogens N. Pedersen	Svarfordelinger fra Undersøgelse af kandidater ved kommunevalget den 16. november 1993.
10/1996 Ulrik Kjær & Mogens N. Pedersen	Svarfordelinger fra Undersøgelse af kandidater ved kommunevalget den 16. november 1993 i Blaabjerg, Farum, Odense, Randers og Vissenbjerg.
11/1996 Andy Asquith & Eunan O'Halpin, Berveling & Ass., Katherine Burlen, Michael Goldsmith, Annick Magnier, Poul Erik Mouritzen, José Neves & Yves Paul Plees	The Associations of Local Government CEOs in Europe.
12/1996 Lene Anderson, Rikke Berg, & Poul Erik Mouritzen	Undersøgelse af kommunalbestyrelsesmedlemmer
13/1996 Lene Anderson, Jørgen Elklit, Roger Buch Jensen, Mogens N. Pedersen	Undersøgelse af lokale lister og partiorganisationer i den kommunale hverdag. (Partiforeningsenquete II).

14/1996 Mogens N. Pedersen	Den kommunale ledergruppes kollektive profil: Nybrud eller blot tilpasning til nye tider?
15/1997 Roger Buch Jensen & Niels Ejersbo	Demokrati, lederskab og politik i danske amter. Projektbeskrivelse.
16/1997 Vibeke Normann Andersen, Rikke Berg & Roger Buch Jensen	Omstillingsbølger i det kommunale demokrati.
17/1998 Roger Buch Jensen, Niels Ejersbo & Jan H. Hermansen	Svarfordelinger fra Undersøgelse af amtsrådsmedlemmer.
18/1998 Niels Ejersbo, Roger Buch Jensen & Kasper Møller Hansen	Svarfordelinger fra Undersøgelse af amtslige embedsmænd.
19/1998 Ulrik Kjær	Exit Polls
20/2000 Kasper Møller Hansen, Roger Buch Jensen & Niels Ejersbo	Svarfordelinger fra Undersøgelsen Amtspolitik i Skandinavien - den danske del.
21/2005 Anders Brøndum	Faglig bæredygtighed i fokus.

Ulrik Kjær er lektor ved Institut for Statskundskab ved Syddansk Universitet. Han forsker bl.a. I strukturreform, kommunalvalg, politisk lederskab og politisk rekruttering.

Yderligere information

Institut for Statskundskab
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet
Syddansk Universitet
Campusvej 55
DK-5230 Odense M

Tel. 6550 1000
Fax 6550 2280
E-mail: politics@sam.sdu.dk

ISSN 0908-6536